

Loppuraportti: Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelma

28.1.2021

© Espoon kaupunki 2021

28.1.2021

Esipuhe

Poikkihallinnolliset kehitysohjelmat ovat tärkeitä Espoo-tarinan toteuttamiseksi. Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelman tavoitteena on ollut lisätä asukkaiden omatoimista ja aktiivista huolehtimista itsestään, läheisistään ja lähiympäristöstään sekä edistää asukkaiden mahdollisuuksia osallistua itselleen ja elämäntilanteeseen soveltuvaan toimintaan. Kehitysohjelman toimenpiteet ovat painottuneet ennaltaehkäisyyn, ja niillä on tähdätty joko suoraan tai välillisesti asukkaiden ja asuinalueiden hyvinvointierojen kaventumiseen.

Erityisesti mielen hyvinvoinnin vahvistaminen on ollut tärkeä teema. Meillä kaikilla on oma merkittävä roolimme mielenterveyden parantamisessa. Mielenterveyttä on se, että saa omat ajatukset ja mielen sopeutumaan haasteisiin, joita elämä eteemme tuo. Ohjelman loppukauden aikana koronaviruspandemia toi meille kaikille eteen paljon muutoksia ja haasteita. Näihin emme ole voineet itse vaikuttaa, ja meiltä on vaadittu sopeutumiskykyä. Mielenterveytemme kannalta ihmissuhteet ovat erityisen tärkeitä. Näinä aikoina meidän onkin täytynyt löytää uusia tapoja pitää yhteyttä läheisiimme. Mielenterveyden merkitys tulee korostumaan myös koronasta selviytymisessä ja toipumisessa.

Viisi keinoa elää paremmin ja pidempään tulivat ohjelman myötä tutuiksi monelle ja nämä keinot kannattaa säilyttää omassa hyvinvointityökalupakissa jatkossakin.

1. Olen osa yhteisöä: Yhteys toisiin ihmisiin on yksi hyvän elämän kulmakivi. Luo ja ylläpidä yhteyksiä kotona, töissä, koulussa ja lähiyhteisössä. Hyviin ihmissuhteisiin kannattaa antaa aikaa päivittäin.

2. Nautin liikkumisesta: Haukkaa ulkoilmaa. Lähde kävelemään tai hölkkäämään – ota myös ystävä mukaan. Pyöräile, hiihdä, tanssi tai pelaa kaveriporukassa. Valitse itsellesi sopiva liikkumismuoto ja nauti sen tuomasta hyvästä olostasi.

3. Olen läsnä: Ole utelias. Huomaa vuodenaikojen vaihtelu, auringonlasku, sateenkaari, puistossa loikkiva jänis. Tartu hetkeen, olitpa menossa töihin, viettämässä vapaa-aikaa tai juttelemassa ystävän kanssa. Jaa kokemuksesi muiden kanssa. Ole tietoinen ympäristöstäsi ja omista tunteistasi.

4. Op in uutta, haastan itseni: Kokeile jotakin uutta. Löydä jo unohtunut harrastus uudelleen. Osallistu kurssille. Ota uusi työtehtävä. Kudo, korjaa, soita tai kokkaa. Aseta itsellesi haaste ja nauti sen saavuttamisesta.

5. Laitan hyvän kiertämään: Tee hyvä teko ystävälle tai ventovieraalle. Kiitä. Hymyile. Katso ympärillesi: hyvillä teoilla lisäät onnellisuutta ympäristösi ja saat myös itsellesi hyvän olon.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen poikkihallinnollisesti on tärkeää jatkossakin. Tuli sote-uudistusta tai ei, teemme työtä Espoossa ja alueellisesti verkostomaisesti. Sosiaali- ja terveystoimen ja sivistystoimen toimijoiden rooli kunnan hyte-työssä on keskeistä. Järjestöjen, luottamushenkilöiden ja asukkaiden rooli hyvinvoinnin edistämässä on merkittävä. Hyvinvoiva Espoo -ohjelmassa kehitettyjä toimintamalleja ja ehdotuksia yhteistyön kehittämiseksi järjestöjen kanssa kannattaa hyödyntää. Meillä on hyvät edellytykset ja yhteistyöverkostot jatkaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä Espoossa ohjelmakauden jälkeenkin.

Lämmin kiitos kaikille ohjelman toteutukseen osallistuneille tahoille.

Juha Metso

Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelman omistaja

28.1.2021

Yhteenveto

Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelma oli yksi Espoon kaupungin neljästä poikkihallinnollisesta kehitysohjelmasta valtuustokaudella 2017–2021. Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelman tavoitteena oli lisätä espoolaisten mahdollisuuksia edistää terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta sekä vahvistaa mahdollisuuksia osallistua ja kuulua yhteisöön.

Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelma keskittyi edistämään erityisesti espoolaisten mielen hyvinvointia. Ohjelman toimenpiteissä korostuivat ennaltaehkäisy sekä terveyttä tukevien voimavarojen vahvistaminen riskiajattelun ja korjaavien toimenpiteiden sijaan. Tavoitetta toteutettiin viestimällä monikanavaisesti asukkaille ja henkilöstölle, vahvistamalla henkilöstön osaamista koulutuksilla ja kouluttamalla ohjaajia sekä luomalla uusia toimintamalleja. Ohjelman toimenpiteillä vaikutettiin siihen, että puhe ja ymmärrys mielen hyvinvoinnin merkityksestä osana asukkaiden hyvinvointia nousi uudelle tasolle.

Ohjelman tukena oli se, että se kytkeytyi hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen Espoossa. Ohjelmaa toteutettiin vahvasti yhteistyössä eri toimialojen sekä järjestöjen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Järjestöyhteistyön vahvistamiseksi kehitettiin uusia toimintamalleja ja luotiin kaupungin ja järjestöjen sekä järjestöjen keskinäisen yhteistyön vahvistamiseksi Kumppanuusfoorumi osaksi Espoon hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön rakenteita.

Koronan vaikutukset ohjelman toteutukseen vuonna 2020 olivat merkittävät, koska henkilöstön ja asukkaiden osallistuminen oli monessa projektissa keskeistä. Projekteja muokattiin mahdollisimman paljon etäyhteyksillä toteutettaviksi. Koronan tuominen haasteiden vuoksi kaksi ohjelman projekteista jatkuu vuonna 2021.

Kolmantena hyötytavoitteena oli tarkastella ja tukea Espoon valmistautumista Sote-uudistukseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevien muutosten osalta. Toteutus jäi kuitenkin vähäiseksi kansallisen valmistelun viivästyessä. Valmistelu jatkuu osana Länsi-Uudenmaan Sote -hanketta.

Ohjelman seurantaindikaattoreiden mukaan espoolaisten mielen hyvinvointi ei ole merkittävästi parantunut ohjelmakauden aikana. Vaikka indikaattorien kehityssuunta ei suoranaisesti kerrokaan ohjelman vaikutuksista, ne osoittavat, että espoolaisten mielen hyvinvointia tulee jatkossakin edistää tavoitteellisesti. Kehittämistyön vaikuttavuutta voidaan lisätä kytkemällä sitä entistä vahvemmin strategiaan.

28.1.2021

Sisällysluettelo

1	Ohjelman toteutus	4
1.1	Yleiskuvaus ohjelmasta ja sen etenemisestä.....	4
1.2	Ohjelman organisaatio	4
1.3	Toteutuneet kustannukset, rahoitus ja resurssit.....	7
2	Ohjelman tulokset hyötytavoitteittain.....	9
2.1	Hyötytavoite 1: Espoolaisten mahdollisuudet edistää terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta lisääntyvät.	13
2.2	Hyötytavoite 2: Espoolaisilla on enemmän mahdollisuuksia osallistua ja kuulua yhteisöön	22
2.3	Hyötytavoite 3: Hyvinvoinnin edistäminen jatkuu ja kukoistaa Espoossa myös sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen	23
2.4	Muut tulokset.....	24
3	Johtopäätökset ohjelman onnistumisesta ja keskeiset opit	25
4	Jatkonäkymiä ja kehitysideoita ohjelman kohdealueella	26
Liitteet 28		
Liite 1	Ohjelman projektit ja toimenpiteet.....	28

28.1.2021

1 Ohjelman toteutus

1.1 Yleiskuvaus ohjelmasta ja sen etenemisestä

Poikkihallinnolliset kehitysohjelmat ovat yksi keskeinen keino Espoo-tarinan toteuttamisessa. Kehitysohjelmien avulla organisoidaan ja ohjataan kehittämistyötä Espoo-tarinan linjaamien tavoitteiden toteuttamiseksi.

Hyvinvoiva Espoo -ohjelman hyötytavoitteet hyväksyttiin valtuustossa 16.10.2017. Kaupunginhallitus hyväksyi ohjelmasuunnitelman 12.2.2018, jolloin ohjelman toteuttaminen projekteina ja toimenpiteinä käynnistyi. Ohjelman toteutusvaiheessa, vuosina 2018–2020, raportoitiin ohjelman etenemisestä, tuloksista ja hyötytavoitteiden toteutumisen tilanteesta kaupunginhallitukselle ja valtuustolle kaksi kertaa vuodessa. Syksyllä 2019 puolivälitarkastelussa arvioitiin hyötytavoitteiden toteutumisenäkymiä ja ohjelman toimintaympäristön kehitystä. Ohjelman loppuraportti laadittiin vuoden 2020 lopussa.

Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelman tavoitteena on ollut vastata moniin Espoo-tarinan tavoitteisiin, kuten lisätä asukkaiden omatoimista ja aktiivista huolehtimista itsestään, läheisistään ja lähiympäristöstään sekä edistää asukkaiden mahdollisuuksia osallistua itselleen ja elämäntilanteeseen soveltuvaan toimintaan. Kehitysohjelman toimenpiteet ovat painottuneet strategian mukaisesti ennaltaehkäisyyn, ja niillä on tähdätty joko suoraan tai välillisesti asukkaiden ja asuinalueiden hyvinvointierojen kaventumiseen. Vieraskielisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen on myös näkynyt vahvasti ohjelman toteutuksessa. Koska ohjelman hyötytavoitteet olivat hyvin laajat, päätettiin hyvinvointikertomuksesta nousseen tiedon perusteella keskittyä erityisesti mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen.

Ohjelma eteni aikataulussa ja pääosin suunnitelmien mukaisesti. Koronapandemia hidasti ohjelman projektien edistymistä vuonna 2020 ja vaikutti projektien tuotosten laajuuteen. Vaikutukset olivat merkittäviä, koska useimmissa projekteissa asukkaiden, asiakkaiden tai Sosiaali- ja terveystoimen ja Sivistystoimen henkilöstön osallistuminen oli keskeistä. Mahdollisuuksien mukaan projekteja muokattiin toteutettavaksi etänä. Kahden projektin toteutus jatkuu vuonna 2021.

1.2 Ohjelman organisaatio

Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelman etenemisestä ja ohjelman sisäisestä päätöksenteosta vastasi kehitysohjelmalle nimetty ohjausryhmä. Ohjausryhmän tehtävä oli ohjelman omistajan kanssa varmistaa, että ohjelmalla on tarvittavat onnistumisen edellytykset. Ohjausryhmälle kuuluvia tehtäviä olivat muun muassa ohjelman valmistelu ja vuosittainen ohjelmataason suunnittelu, projektien priorisointi, ohjelman sekä projektien edistymisen seuranta ja ohjaus.

28.1.2021

Kehitysohjelman ohjausryhmä muodostui luottamushenkilöistä ja viranhaltijoista. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi Arja Juvonen (ps) ja varapuheenjohtajana Noora Koponen (vihr.). Ohjausryhmä kokoontui ohjelman aikana 38 kertaa. Alla on lueltu ohjausryhmän jäsenet ja heidän roolinsa ohjelmassa.

Ohjelman omistajana toimi perusturvajohtaja Juha Metso. Omistajalla oli kokonaisvastuu ohjelmasta. Omistajan tehtävänä oli varmistaa, että ohjelman hyötytavoitteet toteutuvat. Omistaja teki ohjausryhmän kanssa ohjelman etenemistä koskevat päätökset tai ehdotti niitä toimivaltaiselle taholle.

Ohjelmapäällikkönä toimi Riikka Puusniekka 27.9.2017 - 13.2.2020 ja Jenni Björksten 14.2.2020 - 28.2.2021. Ohjelmapäällikön tehtävänä oli mahdollistaa tavoitteiden toteutuminen sekä valmistella ohjausryhmän kokoukset ja ohjelman toiminta. Ohjelmapäällikkö vastasi ohjelman operatiivisesta johtamisesta ja raportoi edistymisestä ohjelman omistajalle ja ohjausryhmälle. Ohjelmapäällikön erityisiä tehtäviä olivat:

- ohjelmasuunnitelman laatiminen
- osapuolten toiminnan koordinointi, motivointi ja kannustaminen
- ohjelman toimenpiteistä vastaavien ja projektipäälliköiden ohjaus
- ohjelman projektien välisten yhteyksien ja riippuvuuksien koordinointi
- ohjelmatason riskien seurannan ja hallinnan kehittäminen ja dokumentaatio
- ohjelman taloushallinto
- ohjelman etenemisen seurantatiedon koonti ja raportointi ohjausryhmälle
- ohjelman viestintä

Björksten toimi ohjelmassa onnellisuusagenttina 14.5.2018 – 13.2.2020. Onnellisuusagentin tehtävä oli olla tukena ohjelman projekteissa.

Viestintävastaavana toimi Outi Huida 27.9.2017 - 30.9.2020 ja 1.10.2020 alkaen Anne Kettunen. Ohjelman viestintävastaavan tehtävänä oli tukea ohjelmapäällikköä ja muita ohjelman edustajia viestintään liittyvissä tehtävissä. Viestintävastaavan erityisiä tehtäviä olivat:

- ohjelman tavoitteiden, tulosten ja ohjelmatyön näkyväksi tekeminen
- ohjelman viestintään aktiivisesti osallistuminen ja viestintätyön koordinointi ja dokumentointi
- ohjelman viestinnän ja uusien viestintätapojen kehittäminen sekä viestinnän valmentamisen järjestäminen
- ohjelman hyötytavoitteiden saavuttamisen edistäminen viestinnän keinoin
- ohjelman visuaalisen ilmeen kehittämiseen osallistuminen ja tämän koordinointi

28.1.2021

- ohjelman viestinnän koordinaatio ja yhteyshenkilönä toimiminen kaupungin muiden viestijöiden suuntaan

Ohjausryhmän luottamushenkilöjäsenet:

Arja Juvonen (ps), puheenjohtaja / Timo Lahtinen, henkilökohtainen varajäsen

Noora Koponen (Vihreät), varapuheenjohtaja / Päivi Salli, henkilökohtainen varajäsen

Tuomas Aho (Kok.), jäsen 12.6.2017 - 8.9.2019 / Jussi Koskinen, henkilökohtainen varajäsen

Jussi Koskinen, jäsen 9.9.2019 - / Tuomas Aho, varajäsen

Gustav Båsk (SFP), jäsen /

Nina af Hällström, henkilökohtainen varajäsen 12.6.2017 - 15.3.2020

Mikaela Wiik, henkilökohtainen varajäsen 30.9.2019 - 15.3.2020

Fred Granberg, henkilökohtainen varajäsen 16.3.2020 -

Nina Heinikoski (SDP), jäsen / Mia-Lis Vilja-Elomaa, henkilökohtainen varajäsen

Ohjausryhmän luottamushenkilöiden tehtävänä on viestiä ohjelman tavoitteista muille luottamushenkilöille sekä edistää luottamushenkilöiden sitoutumista ohjelman tavoitteisiin sekä osaltaan viestiä kuntalaisille ohjelmatyöstä.

Nuorisovaltuuston edustajat:

Joel Vanhanen, jäsen / Erik Melan varajäsen 12.6.2017 - 31.12.2017

Hilla Hallikas, jäsen / Meija Saarinen, varajäsen 1.1.2018 - 31.12.2018

Eemeli Korhonen, jäsen / Meija Saarinen, varajäsen 1.1.2019 - 31.12.2019

Leevi Jantunen, jäsen / Oscar Smith, henkilökohtainen varajäsen 1.1.2020 -

Viranhaltijajäsenet:

Raija Laine, jäsen / Tarja Ojanen, varajäsen

Merja Nordling, jäsen / Nina Taipale varajäsen

Anne Savolainen, jäsen / Tiina Järvinen, varajäsen

Jaana Suonsaari, jäsen 27.9.2017 - 28.2.2020 / Piia Wollsten, varajäsen

Piia Wollsten, jäsen 1.3.2020 - / Katja Hagman, varajäsen

Ohjelman viranhaltijajäsenten tehtävänä oli viestiä ohjelman tavoitteista oman toimialansa johdolle ja työntekijöille sekä edistää johdon ja työntekijöiden sitoutumista ohjelman tavoitteisiin.

Ohjelmaan sisällytettävät projektit toteutettiin Espoon projektimallin mukaisesti.

Jokaiselle projektille nimettiin viimeistään projektin asettamispäätöksen yhteydessä

28.1.2021

omistaja ja projektipäällikkö. Projektimallin mukaan pienimuotoisempia projekteja kutsutaan toimenpiteiksi.

1.3 Toteutuneet kustannukset, rahoitus ja resurssit

Ohjelman vuosittainen budjetti vuosina 2018, 2019 ja 2020 oli 200 000 €. Kustannuksissa on mukana myös hallinnollisia kustannuksia vuodelta 2017 (lähinnä ohjausryhmän kokouspalkkiot). Suurin osa ohjelman kustannuksista kohdentui ohjelman projekteihin ja henkilöstökustannuksiin.

Vuonna 2019 ja 2020 ohjelman kustannukset jäivät arvioitua pienemmiksi muun muassa koronan vuoksi peruttujen tapahtumien järjestelyihin varattujen kustannusten vuoksi.

FinSote-kyselyn lisäotos vuonna 2018 maksettiin ohjelman budjetista, vaikkei se kuulunut ohjelman ensisijaiseen työhön.

Taulukko 1: Ohjelman toteutuneet kustannukset

Ohjelman projektien ja toimenpiteiden kustannukset yhteensä	200 000 €
Ohjelmatasoisen työn kustannukset (mm. henkilöstökustannukset)	156 000 €
Ohjelman hallinnolliset kustannukset	78 000 €
Kokouspalkkiot ja matkakorvaukset	64 000 €
Laitteet ja järjestelmät (puhelin, tietoliikenne yms)	14 000 €
Kustannukset yhteensä	434 000 €

Ohjelman projekteissa käytetty muu merkittävä Espoon kaupungin rahoitus:

- HAYAT-verkkopalvelukokeilu rahoitettiin Espoon kaupungin Digiagendasta (30 000 €).
- Kulttuurineuvola lapsiperheiden tukena -projektin kustannukset jaettiin Kulttuurin tulosityksikön kanssa noin puolittain (6000 € / 5000 €).

Ohjelmatyössä käytetty ulkopuolinen rahoitus

Ohjelman kolmeen projektiin käytettiin Espoon kaupungin ulkopuolista rahoitusta.

- ”Uudet palveluinnovaatiot mielen hyvinvoinnin voimavarojen lisäämiseksi nopeita kokeiluja ja yhteiskehittämistä hyödyntämällä” -projekti rahoitettiin 6Aika avoimet innovaatioalustat -hankkeesta. Projekti toteutettiin vuonna 2018 ja sen kustannukset olivat 19 000 €.

28.1.2021

- Mielenterveystaitoja maahanmuuttajalapsille -toimenpide vuosina 2018–2019 rahoitettiin Opetus- ja Kulttuuriministeriöstä.
- Osaamisen kehittäminen mielen hyvinvoinnin voimavaroista -projektiin kuuluvia koulutuksia ja koulutusmateriaaleja kustannettiin vuonna 2018 viime hallituskauden Mielenterveys kuuluu kaikille -kärkihankkeesta, jota Mieli ry koordinoi.

Ohjelmatyöhön käytetyt henkilöstöresurssit ohjelman aikana:

- ohjelmapäällikkö: 1,9 htv
- onnellisuusagentti/projektisuunnittelija: 1,8 htv
- viestintävastaaja ja omistaja: 0,4 htv

Ohjelmatyön toteutukseen palkattiin päätoiminen onnellisuusagentti huhtikuussa 2018. Onnellisuusagentti siirtyi ohjelmapäällikön tehtävään helmikuussa 2020 ja hoiti vuoden 2020 aikana myös muita hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtäviä, joten vuonna 2020 ohjelmaa toteutettiin suunniteltua (1,6 htv) pienemmällä henkilöstöresurssilla (0,9 htv).

Taulukko 2: Erittely ohjelmatyöhön käytetyistä henkilöstöresursseista ohjelman aikana

Vuosi	Ohjelmapäällikkö	Onnellisuusagentti	Viestintävastaava ja omistaja	Yhteensä
2017	0,2 htv		0,1 htv	0,3 htv
2018	0,5 htv	0,7 htv	0,1 htv	1,3 htv
2019	0,5 htv	1 htv	0,1 htv	1,6 htv
2020	0,7 htv	0,1 htv	0,1 htv	0,9 htv
Yht.	1,9 htv	1,8 htv	0,4 htv	4,1 htv

Keskeisimmät kumppanit Espoon kaupungin organisaatiosta:

- Konsernihallinto, Hallinto- ja kehittäminen, palvelukehitysyksikkö: projektipäällikkö ja koordinointi Uudet palveluinnovaatiot mielen hyvinvoinnin voimavarojen lisäämiseksi nopeita kokeiluja ja yhteiskehittämistä hyödyntämällä -projektissa
- Sivistystoimi, kulttuurin tuloyksikkö: projektipäällikkö ja koordinoitivastuu Kulttuurineuvola lapsiperheiden hyvinvoinnin tukena -projektissa. Kulttuurin tuloyksikkö vastaa projektista vuonna 2021 ohjelman päättymisen jälkeen.
- Sivistystoimi, suomenkielinen varhaiskasvatus: Mieli ry:n kehittäjäkumppani Mielenterveystaitoja maahanmuuttajalapsille -toimenpiteessä.

28.1.2021

- Sosiaali- ja terveystoimi, vanhusten palvelut, Espoon sairaala: vastuuhenkilö, omistaja ja koordinointi Kulttuurihyvinvoinnin kehittäminen -toimenpiteessä
- Sosiaali- ja terveystoimi, perhe- ja sosiaalipalvelut, neuvolatoiminta ja perhesosiaalityö: yhteistyökumppani ja omistaja Kulttuurineuvola-projektissa
- Tekninen ja ympäristötoimi, Ympäristömuotoilutiimi: vastuuhenkilö ja koordinointi Terveysluontopolku-toimenpiteessä
- Järjestöyhteistyön yhdyshenkilöt Sivistystoimesta, Sosiaali- ja terveystoimesta ja Konsernihallinnosta (Kumppanuusfoorumi ja muu järjestöyhteistyön kehittäminen)

Keskeisimmät kumppanit Espoon organisaation ulkopuolelta olivat Suomen mielenterveys Mieli ry ja EJY ry.

Mieli ry:n kanssa tehtiin yhteistyötä kolmessa eri projektissa:

1) "Osaamisen vahvistaminen mielen hyvinvoinnin voimavaroja tukevasta toiminnasta" (Mielenterveys elämäntaitona @1 -koulutukset). Järjestö on MTEA® -koulutusperheen omistaja Suomessa. Ohjelma teki aktiivisesti yhteistyötä Mieli ry:n kanssa koulutuksen mallintamiseksi kuntasektorille.

2) Hyvän mielen kunta -tarkistuslista ja työkalupakki. Ohjelma oli keskeisenä kuntakumppanina Mieli ry:n koordinoimassa kehittämistyössä.

3) Mielenterveystaitoja maahanmuuttajalapsille. Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus oli kehittäjäkumppani ja pilotoija Mieli ry:n koordinoimassa kehittämistyössä.

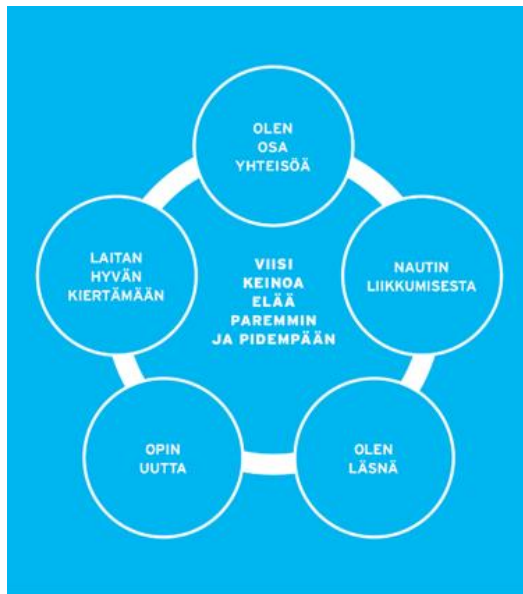
EJY ry oli keskeinen kumppani järjestöyhteistyön kehittämisessä, kuten Kumppanuusfoorumin suunnittelussa, toteutuksessa ja kehittämisessä. Lisäksi EJY ry oli kumppanina Järjestöpiste-kokeilussa sekä ammattilaisille suunnatussa Osallisena yhdistyksessä -tapahtuman toteutuksessa ja kehittämisessä.

2 Ohjelman tulokset hyötytavoitteittain

Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen ovat laajoja käsitteitä ja sisältävät monen tyyppistä toimintaa. Tästä syystä ohjelman fokusta haluttiin tarkentaa hyötytavoitteiden asettamisen jälkeen. Päätettiin, että ohjelma keskittyy erityisesti espoolaisten mielen hyvinvointiin ja mielen hyvinvoinnin edistämismahdollisuuksien lisäämiseen.

28.1.2021

Ensimmäisen ja toisen hyötytavoitteen rinnalle fokusoimaan ohjelman toimenpiteiden valintaa valittiin erillinen viitekehys ”Viisi keinoa elää paremmin ja pidempään” (Five Ways to Wellbeing, kuva 1). Viitekehys perustuu tutkimustietoon siitä, millaisia arkisia asioita vahvistamalla voi lisätä omaa mielen hyvinvointiaan ja sitä kautta myös elinvuosien määrää ja laatua.

Kuva 1: Viisi keinoa elää paremmin ja pidempään -viitekehys

Viitekehystä hyödynnettiin ohjelmassa kolmella eri tavalla:

- Lisäämällä tietoisuutta Viisi keinoa elää paremmin ja pidempään -kokonaisuudesta ja sen yksittäisistä aihealueista.
- Kytkemällä kokonaisuus osaksi valittujen kaupungin toimijoiden sekä kumppaneiden työtä.
- Kehittämällä viitekehysten eri osa-alueita niin, että espoolaisten on mahdollista ottaa näihin sisältyviä asioita helpommin osaksi omaa elämäänsä.

Viitekehys toimi erinomaisesti ohjelman viestinnässä, ja se tavoitti runsaasti asukkaita ja henkilöstöä. Kokonaisuuden konkreettinen kytkeminen kaupungin toimijoiden työhön ja osa-alueiden kehittäminen osoittautui arvioitua työläemmäksi.

Kehitysohjelman seurantamittarit

Koska ohjelman toimenpiteissä painottuivat erityisesti mielen hyvinvointia edistävät ja sen voimavaroja lisäävät toimenpiteet, seurantaindikaattoreiksi valittiin mielen hyvinvointia kuvaavia tai tähän läheisesti kytkeytyviä kansallisia indikaattoreita (kuvattu taulukossa 3). Valinnalla haluttiin kiinnittää huomiota ohjelman tematiikkaan ja edistää sen ympärillä käytävää keskustelua.

28.1.2021

Ohjausryhmä on valintaa tehdessään tiedostanut, että indikaattorit eivät kytkeydy suoraan hyötytavoitteiden saavuttamisen arviointiin eivätkä ne kerro yksiselitteisesti siitä, onko ohjelma onnistunut hyötytavoitteidensa saavuttamisessa. Määriteltyjen seurantaindikaattorien heikkoutena on myös se, että niistä saadaan tietoa vain joka toinen vuosi.

Ohjelman hyötytavoitteiden toteutumisen seurantaan ei ole olemassa kansallisen tason indikaattoritietoa, jota seurannassa olisi voitu hyödyntää. Hyötytavoitteiden toteutumista on kuvattu valittujen indikaattorien ohella ohjelman tuotoksia kuvaavan määrällisen ja laadullisen tiedon avulla. Vaikka valittujen mittareiden arvojen kehitys ei kerro suoranaisesti ohjelman onnistumisesta, mittareiden arvoista voidaan kuitenkin päätellä, että espoolaisten hyvinvointi ei ole merkittävästi parantunut kyseisillä osa-alueilla. Toimenpiteitä tarvitaan jatkossakin kaikenikäisten espoolaisten mielenterveyden edistämiseksi.

Taulukko 3: Ohjelman seurantaindikaattorit hyötytavoitteittain

Hyötytavoite 1: Espoolaisten mahdollisuudet edistää terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta lisääntyvät.

Mittarit toteutumisen arvioimiseksi	Mittarin lähtöarvo (viimeisin tieto ja sen ajankohta)	Mittarin tavoitearvo ohjelman päättyessä (12/2020)	Mittarin arvo ohjelman päättyessä 12/2020	Tietolähde
Lapset ja nuoret				
Erittäin tai melko tyytyväinen omaan elämään, % (4.–5. lk, 8.–9. lk, lukio ja aol 1.–2. vuosi)	4.–5.lk: 90 % 8.–9.lk: 75 % lukio: 76 % aol: 78 % (2017)	4.–5.lk: 92 % 8.–9.lk: 80 % lukio: 80 % aol: 80 %	4.–5.lk: 90 % 8.–9.lk: 77% lukio: 76 % aol: 72 % (2019)	THL: Kouluterveyskysely
Kokee oman terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi, % (8.–9. lk, lukio ja aol 1.–2. vuosi)	8.–9.lk: 18 % lukio: 20 % aol: 22 % (2017)	8.–9.lk: 15 % lukio: 15 % aol: 20 %	8.–9.lk: 20 % lukio: 20 % aol: 23 % (2019)	THL: Kouluterveyskysely
Kokenut mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana, % (Summa indikaattori, 4.–5. lk)	13 % (2017)	11 %	16 % (2019)	THL: Kouluterveyskysely
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % (8.–9. lk, lukio ja aol 1.–2. vuosi)	8.–9.lk: 14 % lukio: 12 % aol: 11 % (2017)	8.–9.lk: 12 % lukio: 10 % aol: 9 %	8.–9.lk: 14 % lukio: 14 % aol: 14 % (2019)	THL: Kouluterveyskysely
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16–24-vuotiaat, %	0,6 % (2016)	0,5 %	0,7% (2019)	ETK: Eläketilastot
Työikäiset				

28.1.2021

Terveytensä keskitasoisesti tai sitä huonommaksi kokevat, % (20–64-vuotiaat)	25 % (2015)	20 %	23 % (2019)	THL: FinSote
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevat, % (20–64-vuotiaat)	61 % (2015)	64 %	64 % (2019)	THL: FinSote
Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat / 1000 vastaavan ikäisistä	14,2 (2015)	13	18 (2018)	Kela: tilasto sairauspäivärahasta
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, %	2 % (2016)	1,9 %	2 % (2019)	ETK: Eläketilastot
Ikääntyneet				
Terveytensä keskitasoisesti tai sitä huonommaksi kokevat, % (65 ja 75 vuotta täyttäneet)	≥65: 43 % ≥75: 56 % (2015)	≥65: 40 % ≥75: 54 %	≥ 65: 34 % ≥ 75: 43 % (2019)	THL: FinSote
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus, % (65 ja 75 vuotta täyttäneet)	≥65: 59 % ≥75: 47 % (2015)	≥65: 63 % ≥75: 50 %	≥ 65: 62 % ≥ 75: 50 % (2019)	THL: FinSote

Hyötytavoite 2: Espoolaisilla on enemmän mahdollisuuksia osallistua ja kuulua yhteisöön.

Mittarit toteutumisen arvioimiseksi	Mittarin lähtöarvo (viimeisin tieto ja sen ajankohta)	Mittarin tavoitearvo ohjelman päättyessä (12/2020)	Mittarin arvo ohjelman päättyessä 12/2020	Tietolähde
Lapset ja nuoret				
Kokee olevansa tärkeä osa lähiyhteisöä (perhettä, sukua, ystävä- tai harrastusporukkaa), % (4.–5. lk, 8.–9. lk, lukio ja aol 1. ja 2. vuosi)	4.–5. lk: 89 % 8.–9.lk: 88 % lukio: 89 % aol:85 % (2017)	4.–5. lk: 91 % 8.–9.lk: 90 % lukio: 91 % aol:87 %	Tieto ei saatavilla	THL: Kouluterveys-kysely
Ilman läheistä ystävää, % (8.–9.lk, lukio ja aol 1. ja 2.vuosi)	8.–9.lk: 8 % lukio: 6 % aol: 10 % (2017)	8.–9.lk: 7 % lukio: 5 % aol: 9 %	8.–9.lk: 9,7 % lukio: 7,1 % aol: 8,4 % (2019)	THL: Kouluterveys-kysely
Työikäiset				
Itsensä yksinäiseksi tuntevat, % (20–64-vuotiaat)	9 % (2015)	7 %	8 % (2019)	THL: FinSote
Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvat, % (20–64-vuotiaat)	30 % (2015)	35 %	28% (2019)	THL: FinSote
Ikääntyneet				

28.1.2021

Itsensä yksinäiseksi tuntevat, % (65 ja 75 vuotta täyttäneet)	≥65: 10 % ≥75: 14 % (2015)	≥65: 8 % ≥75: 12 %	≥ 65: 4 % ≥ 75: 6 % (2019)	THL: FinSote
Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvat, % (65 vuotta täyttäneet)	30 % (2015)	35 %	33% (2019)	THL: FinSote

Hyötytavoite 3: Hyvinvoinnin edistäminen jatkuu ja kukoistaa Espoossa myös sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen

Mittarit toteutumisen arvioimiseksi	Mittarin lähtöarvo (viimeisin tieto ja sen ajankohta)	Mittarin tavoitearvo ohjelman päättyessä 12/2020	Mittarin arvo ohjelman päättyessä 12/2020	Tietolähde
Terveyden edistämisasiivisuus, pistemäärä (kuntajohto, kunnan keskushallinto)	84 (2017)	90	86 (2019)	THL: TEA-viisari
Hyvinvointi- ja terveyseroja kaventavat tavoitteet kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa, pistemäärä	78 (2017)	85	100 (2019)	THL: TEA-viisari

2.1

Hyötytavoite 1: Espoolaisten mahdollisuudet edistää terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta lisääntyvät.

Hyötytavoitteen taustalla on voimavaralähtöinen ajattelu terveydestä, jossa huomio kiinnitetään terveyttä tuottavien voimavarojen vahvistamiseen sairaus- ja ongelmalähtöisyyden sijaan. Tavoitteena oli edistää sekä yksilöiden että yhteisöjen mahdollisuuksia ottaa aktiivinen rooli oman terveytensä edistämiseksi. Ohjelman aikana haluttiin kiinnittää huomiota myös mielenterveystaitojen, myönteisen ajattelun ja onnellisuuden vaikutuksiin yksilön hyvinvoinnille. Luonnon terveysvaikutukset ja kulttuurihyvinvointi ovat olleet merkittävässä roolissa toteutuksissa.

Hyötytavoitetta on toteutettu viestinnällisin keinoin, vahvistamalla henkilöstön osaamista sekä kehittämällä uusia toimintamalleja. Tavoitteen toteutuksissa tavoitettiin asukkaita hyvin sekä vahvistettiin eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Alla on kuvattu hyötytavoitteen toteutumista ja tuotoksia projekteittain.

Viisi keinoa elää paremmin ja pidempään -kampanja

Kampanjassa haastettiin asukkaita pohtimaan oman ajattelun merkitystä omalle hyvinvoinnille. Pääkampanja toteutui Päivän paras hetki -nimisenä kampanjana yhteistyössä mainostoimisto Vapa Media Oy:n kanssa vuosina 2018 ja 2019. Viestintää kohdennettiin eri ikäryhmille eri viestintäkanavien kautta.

28.1.2021

Asukkaat osallistuivat kampanjan ideointiin somen kautta keväällä 2018. Esikampanja toteutettiin keväällä 2018 ja kampanjan pääjaksot toteutettiin loppusyksyllä 2018 ja 2019 yhteensä neljänä kahden viikon mittaisena ajanjaksona. Kampanja näkyi bussien penkkien selkänojiin liimattuina tarramainoksina sekä metroasemien ja -junien sekä kauppakeskusten digitauluilla, suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi (kuvat 2 ja 3). "Bussitarroja" oli esillä 12 000 kpl ja ne tavoittivat matkustajia arviolta noin 3,1 miljoonaa kertaa. Samaan aikaan kampanjaa toteutettiin eri somekanavilla, mikä tavoitti noin 92 000 espooilaista.

Kuva 2: Esimerkkejä busseissa käytössä olleista tarroista

Kuva 3. Esimerkkejä metroasemien digitaalujen kampanjakuvista.

Kampanjamateriaaleja on hyödynnetty myös kampanjajaksojen ulkopuolella koko ohjelmakauden eri viestintäkanavissa. Digimateriaaleja on näytetty kirjastojen, palvelutorin ja kaupungin muilla digitauluilla (kuva 4)

28.1.2021

Kuva 4: Esimerkki kauppakeskusten, kirjastojen ja palvelutorin digitaalujen kampanjakuvista.

Viiden keinoon tehtiin video espooalaisten seniorien kanssa sekä ryhmätoiminnoissa käytettävää oheismateriaalia seniorijärjestöjen ja muiden ryhmien käyttöön. Nuoret toteuttivat samoista teemoista videoita Nuorisopalvelujen tuella. Videot ja osa somemateriaaleista ovat edelleen vapaasti käytettävissä.

Printtimuodossa olevaa Viisi keinoa -materiaalia on jaettu yleisötapahtumissa ja Länsiväylä-lehden liitteenä. Koronan vuoksi peruttujen live-tapahtumien vuoksi jäljellä olevia printtimateriaaleja ja oheistuotteita jaetaan tulevaisuudessa tapahtumissa.

Viisi keinoa -tietoiskuja toteutettiin noin kymmenessä mm. senioreille ja työttömille suunnatuissa tapahtumissa, LähiöFest-tapahtumassa ja EMY ry:n tilaisuuksissa. Tapahtumien arvioitu osallistujamäärä yhteensä on noin 10 000 henkilöä.

Projektissa saatiin kokemuksia kaupungin toteuttaman laajamittaisen hyvinvointikampanjan toteuttamisesta, mitä ei ole aiemmin Espoossa tehty. Monikanavaisella viestinnällä ja muilla toimenpiteillä tavoitettiin merkittävä määrä asukkaita. Ohjausryhmä päätti, ettei Päivän paras hetki -kampanjan vaikutuksista tilata erillistä selvitystä. Kampanjointi ja viestiminen on jatkossakin tärkeä keino vaikuttaa asukkaiden terveyskäyttäytymiseen ja hyvinvoinnista huolehtimiseen ennaltaehkäisevästi.

Viisi keinoa elää paremmin ja pidempään -viitekehityksen kytkeminen osaksi nykyistä toimintaa

Ohjelman aikana käytiin aktiivisesti keskusteluja kaupungin eri toimintojen kanssa siitä, miten mielen hyvinvoinnin edistäminen ja ”viisi keinoa elää paremmin ja pidempään” -kokonaisuus näkyvät toimintojen tavoitteissa ja arjen työssä.

Viisi keinoa -kokonaisuutta on nivottu eri toimintojen arkeen, mm. varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa käytäviin varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) -keskusteluihin. Teemaa on käytetty myös mm. seniorien palvelukeskusten

28.1.2021

viestinnässä. #Paraskoulu-hankkeen kautta viiden keinon viitekehystä nivottiin koulujen arkeen.

Erillisen viitekehysten kytkeminen osaksi toimintaa olisi vieläkin vaikuttavampaa, jos se olisi osa tulosityksikön tai -alueen strategiaa.

Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen osana palveluja

Tavoitteena oli, että mielen hyvinvoinnin vahvistaminen näkyy vahvemmin palvelujen ja toimintojen toimintamalleissa ja strategiassa. Samalla avattiin dialogia voimavarakeskeisen ajattelun vahvistamiseksi palveluissa ja kulttuurin muuttamisesta sairauskeskeisestä voimavaralähtöiseen. Projektissa tehtiin kartoitus siitä, miten mielen hyvinvoinnin vahvistaminen näkyy sivistystoimen ja sosiaali- ja terveystoimen palveluissa. Kartoitus toimi pohjana ennaltaehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön asiantuntijan työlle. Viiden keinon kytkeminen osaksi palveluja ja Mielenterveys elämäntaitona@1 -koulutukset osoittautuivat keskeisiksi keinoiksi tavoitteen toteuttamisessa ja tämä projekti kytkettiin osaksi niitä.

Viisi keinoa elää paremmin ja pidempään -viitekehukseen sisältyvien osa-alueiden sisältöjen kehittäminen

Ohjelmassa oli tavoitteena kehittää viitekehysten osa-alueisiin liittyviä sisältöjä, kuten Olarin Terveysluontopolku (s. 16). Kumppanuusfoorumissa syntyi idea vapaaehtoistoiminnan kurssin järjestämisestä lukiolaisille. Kurssia on suunniteltu vuonna 2020 ja sen on määrä toteutua Espoon yhteislyseon, Leppävaaran ja Viherlaakson lukiodien sekä EJY ry:n yhteistyönä keväällä 2021, mikäli koronatilanne sallii.

Mielen hyvinvoinnin voimavaroja edistävät tilaisuudet

Hyvinvoiva Espoo -ohjelma vastasi vuosina 2018-2020 Voi hyvin -luentosarjan toteutuksesta. Toimenpide oli jatkumoa Sosiaali- ja terveystoimen järjestämiin luentoihin, joita on järjestetty vuodesta 2012. Luennoitsijat ja teemat valittiin ohjausryhmän kanssa niin, että ovat edustivat uutta (tutkimus)tietoa ja erilaisia, tuoreita näkökulmia mielen hyvinvointiin.

Voi hyvin -luentoja järjestettiin yhteensä seitsemän. Yksi luennoista toteutettiin ruotsin kielellä ja yksi viittomakielellä. Luennoitsijoita olivat Maaret Kallio, Frank Martela, Signmark, Katri Saarikivi ja Amanda Backholm (kuvat 5 ja 6). Vuonna 2020 luennot toteutettiin koronatilanteen vuoksi etäluentoina.

28.1.2021

Kuvat 5 ja 6: Voi hyvin -luentojen luentomainoksia.

Osallistujamäärän ja palautteen perusteella luennot olivat onnistuneita ja vastasivat hyötytavoitteen toteuttamiseen hyvin. Luennot tavoittivat asukkaat hyvin: luennoille osallistui yhteensä yli 2000 henkilöä. Kaksi luentoja järjestettiin kaksi kertaa niiden saaman suuren suosion vuoksi. Luentoja mainostettiin mm. kauppakeskusten ja kaupungin omilla digitauluilla, somessa, Länsiväylässä sekä verkkosivuilla.

Ohjelman aikana saatiin hyviä kokemuksia myös etäluentojen toteuttamisesta. Etäluentojen tuottaminen omana työnä vaati enemmän kaupungin henkilöresursseja, mutta muut kustannukset olivat live-tapahtumiin verrattuna pienemmät. Laajin osallistujajoukko saavutettaisiin, jos luennolle voi osallistua joko paikan päällä tai etäyhteydellä. Luentojen jatkosta Sosiaali- ja terveystoimessa ei ole toistaiseksi päätetty.

Voi hyvin -luentojen lisäksi toteutettiin liikuntapalvelujen ja Ikäinstituutin kanssa senioreille suunnattu etäluento luonnon terveysvaikutuksista. Tapahtuman järjestämisen perusteella todettiin, että senioreille suunnatut etätapahtumat edellyttävät erityisen runsasta tiedottamista. Ohjelma rahoitti yhdessä muiden kehitysohjelmien kanssa, oli mukana suunnittelussa ja tuotti ohjelmaa myös LähiöFest-tapahtumaan syksyllä 2019.

Osaamisen vahvistaminen mielen hyvinvoinnin voimavaroja tukevasta toiminnasta (Mielenterveyden ensiapu®1 -koulutukset)

Projektissa järjestettiin yhteistyössä Suomen mielenterveys Mieli ry:n kanssa Mielenterveyden ensiapu®1 (MTEA®1) -koulutuksia, joiden avulla vahvistettiin mielenterveysosaamista. Koulutuksiin osallistui yhteensä 286 henkilöä kymmenestä kaupungin eri tulosyksiköstä, Omnian työpajoilta, Espoossa toimivista järjestöistä

28.1.2021

sekä seurakunnasta. Osallistujista 177 oli kaupungin henkilöstöä, 23 muita palkattuja työntekijöitä ja 86 asiakkaita/asukkaita.

Koulutuksia järjestettiin ohjelman aikana yhteensä 23, joista kaupungin tai järjestöjen henkilöstöön kuuluvat ohjelman aikana koulutetut ohjaajat järjestivät 18. Koronan vuoksi koulutuksia pystyttiin vuonna 2020 toteuttamaan vain kolme.

Verkkokoulutusmalli tuli saataville syksyllä 2020, joten koulutuksia voidaan jatkossa toteuttaa myös etänä.

Koulutuksiin osallistuneista 36 henkilöä koulututtui ohjelman aikana MTEA1-ohjaajiksi. Ohjaajia kouluttamalla tuettiin koulutusten ja osaamisen juurtumista Espooseen. Haasteena on ollut se, että osa ohjaajista on siirtynyt muihin tehtäviin tai pois Espoon kaupungin palveluksesta. Suurin osa ohjaajista on ollut hyvin motivoituneita ja sitoutuneita koulutusten ohjaamiseen osana omaa työtään.

Ohjaajien tueksi perustettiin Espoon ohjaajaverkosto, joka on kokoontunut kaksi kertaa vuodessa. Verkoston tarkoitus on tukea ohjaajia koulutusten toteuttamisessa sekä jakaa kokemuksia ja uutta tietoa mielen hyvinvoinnista. Jatkossa verkoston toiminnasta vastaa Sosiaali- ja terveystoimen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön asiantuntija.

Kaikista koulutuksista on kerätty osallistujapalaute, joka on ollut pääosin hyvää. Palautteiden perusteella koulutuksilla voidaan vahvistaa mielenterveysosaamista asiakastyössä ja työyhteisöissä. Koulutukset ovat hyvä keino vahvistaa myös osallistujien/henkilöstön omaa mielen hyvinvointia ja jaksamista. Korona-aikana mielenterveystaitojen merkitys on korostunut ja tarve tulee korostumaan myös koronasta palauttaessa.

Espoo haki mukaan yhtenä kuntakumppanina Mieli ry:n koordinoimaan Hyvän mielen Suomi -hankkeeseen, jonka turvin oli tarkoitus laajentaa koulutuksia ja tukea niiden juurtumista jatkossa. Loppuvuodesta 2020 selvisi, että hankerahoitusta ei myönnetty. Koulutusten jatkumiselle Espoossa on kuitenkin hyvät edellytykset ohjelman aikana tehdyn pohjatyon ansiosta.

Hyvän mielen kunta -tarkistuslista ja työkalupakki

Ohjelma on ollut Mieli ry:n kehittäjäkumppanina Hyvän mielen kunta -mallin kehittämisessä. Mallin tarkoitus on tukea poikkihallinnollista mielenterveyden edistämistyötä kunnassa ja yhdyspinnoilla. Kehittämistyön tuloksena syntynyt Hyvän mielen kunta -tarkistuslista löytyy verkkosivulta www.mieli.fi/kunta

Hyvän mielen kunta -mallia on pilotoitu THL:n Terve kunta -verkoston kuntien kanssa vuonna 2020. Mieli ry on hakenut rahoitusta malliin liittyvän sähköisen työkalupakin kehittämiseksi yhdessä kuntien kanssa, mutta toistaiseksi rahoitusta ei ole saatu. Rahoitusneuvottelut jatkuvat keväällä 2021.

28.1.2021

Mielenterveystaitoja maahanmuuttajalapsille

Espoon varhaiskasvatus toimi Mieli ry:n kehittäjäkumppanina tässä vuosina 2018-2019 toteutetussa projektissa. Projektin aikana kehitettiin materiaalia mielenterveystaitojen oppimiseen Lapsen mieli -aineiston pohjalta.

Linkki materiaaliin löytyy tästä: <https://mieli.fi/fi/kirjat/lapsen-mieli-kieli-ja-kulttuuri>

Lisäksi kehitettiin henkilöstön koulutusmalli mielenterveystaitojen opettamiseksi maahanmuuttajataustaisille lapsille sekä malli yhteistyön rakentamiseen maahanmuuttajataustaisten kotien kanssa ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen. Kehittämiseen osallistuivat Espoon varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajat sekä laaja-alaiset varhaiskasvatuksen erityisopettajat.

Koulutusmallia on pilotoitu koulutettujen varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa ja siitä on saatu hyvää palautetta. Espooseen koulutetut kouluttajat jatkoivat henkilöstön kouluttamista projektin päättymisen jälkeen vuonna 2020. Henkilöstön osaaminen ja uudet toimintamallit hyödyttävät myös muita kuin maahanmuuttajataustaisia varhaiskasvatukseen osallistuvia lapsia.

HAYAT-verkkosovellus arabiankielisten nuorten hyvinvoinnin tueksi

HAYAT-verkkopalvelukokeilu toteutettiin maalis-elokuussa 2020. Kokeilussa kehitettiin arabiankielisille nuorille ja heidän vanhemmilleen suunnattua sähköistä palvelua, jonka tavoitteena oli kannustaa nuoria huolehtimaan hyvinvoinnistaan sekä ohjata heitä tarvittaessa sopivien ennaltaehkäisevien palvelujen piiriin ja vähentää raskaiden palvelujen tarvetta. Verkkopalvelussa oli videoita nuoria kiinnostavista hyvinvointiteemoista, mahdollisuus tehdä huolikartoitus omasta tilanteestaan ja keskustella ammattilaisen kanssa chatissä. Verkkopalvelu toimi osoitteessa www.haya.fi

Kokeilu tavoitti arabiankielisiä nuoria ja heidän vanhempiaan hyvin. Verkkosivustolla oli käyntejä noin puoli vuotta kestäneen kokeilun aikana 3684. Huolikartoituksia tehtiin 904 kpl, chat-kävijöitä oli 36 ja videoita katsottiin 2287 kertaa. Huolikartoituksen tehneistä jopa 64 % oli nuorten vanhempia. Verkkopalvelu oli osa monikielistä ja -kanavaista koronaneuvontaa ja vastasi koronan vuoksi kasvaneeseen (vieraskielisten) nuorten tuen tarpeeseen digitaalisin keinoin.

Kokeilu toteutettiin osana Espoon kaupungin digiagendaa, sosiaali- ja terveystoimen ja sivistystoimen yhteistyönä. Kokeilua tukivat konsernipalvelujen, palvelukehitysyksikön, viestinnän, hankintapalvelujen ja tietohallinnon asiantuntijat. Verkkopalvelun tuotti Zoturi Oy.

Tulokset osoittavat, että tarve arabiankieliselle palvelulle on olemassa ja verkkopalvelua ennaltaehkäisevän tuen tarjoamiseen kannattaa jatkaa ja kehittää.

28.1.2021

Kokeilun päätyttyä on kartoitettu palvelun toteuttamismahdollisuuksia yhteistyössä muiden kaupunkien/alueiden kanssa. Toistaiseksi ei ole löytynyt rahoitusta palvelun jatkamiseksi.

Uudet palveluinnovaatiot mielen hyvinvoinnin voimavarojen lisäämiseksi nopeita kokeiluja ja yhteiskehittämistä hyödyntämällä

Projektissa etsittiin uusia digitaalisia ratkaisuja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämiseksi. Kehittämiskohteiksi valikoitui kolme erityyppistä ratkaisua:

- Innofactor Oy: Harrastematchays-verkkopalvelu
- Vapaa Mieli Oy: PsykologiLIVE, Nuorten voimavarojen kasvattaminen digitaalisilla ryhmäharjoituksilla
- Cauha Care Solutions Oy: Hyvinvointia nuorille mobiilisti Espoon lukiokoulutuksessa

Projektin aikana yritykset kehittivät ratkaisujaan yhteistyössä mm. Olarin lukion ja Omnian työpajojen kanssa. Työtä tuki poikkihallinnollinen välittäjäjärjelmä, johon kuului toimijoita kaupungin palveluista, keskeisiä kumppaneita sekä Hyvinvoiva Espoo -ohjelman ohjausryhmän edustaja. Projekti oli ensimmäinen poikkihallinnollinen projekti Espoon kaupungin nopeiden kokeilujen sarjassa. Hyvistä kokemuksista huolimatta yksikään kokeiluista ei edennyt jatkopilotointiin.

Olarin terveyslautopolkku

Ohjelma osallistui Espoon Keskuspuistoon Kokinmetsään rakennetun terveyslautopolun rahoittamiseen, suunnitteluun ja rakentamiseen vuonna 2019. Idea terveyslautopolun rakentamiseen tuli Olari-seuralta. Toteutusta koordinoi Espoon ympäristömuotoilutiimi. Polun ja rastipisteiden sisältöjen suunnittelussa oli mukana noin 20 alueella toimivaa järjestöä ja asukas yhdistystä sekä muun muassa koulujen, päiväkotien ja seurakunnan edustajia. Metsän tarjoamat terveysvaikutukset huomioitiin polun varrelle sijoitettujen rastitehtävien suunnittelussa erilaiset käyttäjäryhmät huomioiden. Linkki lautopolun esitteeseen löytyy verkkosivulta <https://www.espoo.fi/luontopolut>

Kuvat 7 ja 8: Olarin terveyslautopolun opastaulu ja yksi rastipiste

28.1.2021

Espoolaiset ovat löytäneet polun hyvin ja se jää pysyvästi asukkaiden käyttöön. Olari-seura on järjestänyt polulla säännöllisesti opastettuja kierroksia, joille on osallistunut kymmeniä asukkaita. Seura osallistuu myös polun ylläpitoon. Polku on herättänyt paljon kiinnostusta ja siellä on vierailut myös kansainvälisiä vieraita. Polun syntyprosessi mallinnetaan Espoon ympäristökeskuksen Health and Greenspace -hankkeessa vuonna 2021, mikä tukee vastaavan tyyppisen polun skaalaamista muualle.

Syksyllä 2020 järjestettiin Terveysmetsä-aiheesta etäkoulutus henkilöstölle ja järjestöille. Koulutuksen sisällön tuotti Tmi Luonnontie, jonka asiantuntijat olivat mukana myös luontopolun suunnittelussa. Koulutus antoi tutkittuun tietoon perustuen eväitä luonnon terveysvaikutusten hyödyntämiseen asiakastyössä ja erilaisten ryhmien kanssa. Koulutukseen osallistui noin 60 henkilöä.

Keskeneräiset projektit:

Kulttuurineuvola lapsiperheiden hyvinvoinnin tukena

Vuoden 2020 alkaneen projektin tarkoitus oli laajentaa jo käytössä olevaa Kulttuurineuvola-konseptia sekä vahvistaa neuvolan terveydenhoitajien kulttuurihyvinvoinnin osaamista. Tavoitteena oli kokeilla vauvaperheille suunnattua ryhmämuotoista toimintaa musiikin keinoin, synnytyksen jälkeisen masennuksen ehkäisemiseksi.

Projekti oli tarkoitus toteuttaa Tapiolan neuvolan kanssa. Pilotiryhmiä suunniteltiin ja terveydenhoitajien etäkoulutus toteutettiin syksyllä 2020. Ryhmiä ei kuitenkaan päästy toteuttamaan, koska neuvolatoiminnan oli priorisoitava koronatilan hoitamista ja ryhmiin ohjaaminen osoittautui odotettua haastavammaksi.

Projekti on siirretty toteuttavaksi keväällä 2021 perhesosiaalityön kanssa. Tällöin toimintaa voidaan pilotoida valmiissa ryhmissä, joihin tukea tarvitsevat perheet ohjataan perhetyön kautta. Korona ei ole vaikuttanut perhetyön palveluihin yhtä paljon kuin neuvolan, joten toteutusmahdollisuudet ovat paremmat.

Projektin koordinoinnista vastaa Kulttuurin tulosityksikkö. Musiikkiterapian asiantuntijapalvelut tuottaa Metropolia Ammattikorkeakoulun täydennyskoulutus- ja yrityspalvelut.

Kulttuurihyvinvoinnin kehittäminen Espoon sairaalassa

Kulttuurihyvinvointi on ollut vuonna 2017 avatun Espoon sairaalan toiminnassa vahvasti mukana alusta alkaen. Tämän toimenpiteen tavoitteena on kokeilla uudenlaisia kulttuurihyvinvoinnin toteutusmuotoja Espoon sairaalassa. Koronan vuoksi ainakin osa toteutuksista päätettiin tuottaa etäyhteyksin, mikä on täysin uutta Espoossa hoito- ja kuntoutustyössä.

28.1.2021

Toimenpiteeseen kuuluu kolme erityyppistä kulttuurihyvinvoinnin toteutusta:

- Music for life -konseptin pilotointi (sairaalamuusikkoryhmä) suomalaisessa konseptissa infektio-osastolla
- Laulupiirtäminen menetelmänä psykiatriosastolla
- Sairaalaklovnit aikuispotilaiden tukena

Kokeiluissa saadaan tuloksia menetelmien soveltavuudesta Espoon sairaalaan sekä niiden hyvinvointivaikutuksista potilaisiin ja henkilöstöön. Toimenpiteen koordinoinnista vastaa sairaalan musiikkiterapeutti yhdessä Espoon sairaalan henkilöstön kanssa. Toteutuksesta vastaavat taiteen ammattilaiset.

Koronan vuoksi toimenpidettä ei voitu toteuttaa suunnitellusti vuonna 2020. Toteutusta aloitettiin etänä syksyllä 2020 ja sitä jatketaan keväällä 2021, mikäli koronatilanne sen sallii. Toteutuessaan kokeiluista saadaan uusia kokemuksia erityisesti kulttuurihyvinvoinnin menetelmistä etätoteutuksina.

2.2

Hyötytavoite 2: Espoolaisilla on enemmän mahdollisuuksia osallistua ja kuulua yhteisöön

Hyötytavoitteen 1 alla kuvatuista projekteista ja toimenpiteistä suurin osa on edistänyt myös hyötytavoitteen 2 toteutumista. Edellä mainittujen projektien ja toimenpiteiden lisäksi ohjelma on edistänyt asukkaiden ohjautumista vapaaehtois- ja järjestötoimintaan seuraavilla tavoilla.

Vuoden 2019 aikana pilotoitiin yhteistyössä terveysasematoiminnan ja EJY ry:n kanssa erilaisten yhdistysten jalkautumista Ison Omenan terveysasemalle. Tavoitteena oli tuoda asiakkaille tutuksi järjestöjen toimintaa ja edistää näin heidän ohjautumistaan yhdistystoiminnan pariin ja vahvistaa heidän sosiaalisia verkostojaan. Kokeilu oli onnistunut, mutta valitettavasti laajentumissuunnitelmia ei voitu toteuttaa koronan vuoksi. EJY ry on kehittänyt kokeilun pohjalta skaalattavaa toimintamallia järjestöjen jalkautumisesta erilaisiin toimipisteisiin, kuten palvelutoreille. Lähitoteutusta voidaan jatkaa korona-ajan jälkeen.

Ohjelma on ollut kehittäjäkumppanina ja toteuttajana Osallisena yhdistyksessä - tapahtumassa yhdessä EJY ry:n ja järjestökoordinaattorin kanssa. Tapahtuman tavoitteena on tarjota Sosiaali- ja terveystoimen ja Sivistystoimen eri alojen ammattilaisille tietoa järjestötoiminnasta asiakasohjauksen tueksi.

Tapahtuma on toteutettu ohjelman aikana kerran lähitoteutuksella ja kerran verkossa. Palaute on ollut hyvää ja tapahtuma on tarkoitus järjestää jatkossa kerran vuodessa EJY ry:n ja kaupungin kanssa. Tapahtuma on yksi keino vahvistaa ammattilaisten järjestöosaamista verkkopalvelujen rinnalla.

28.1.2021

2.3 **Hyötytavoite 3: Hyvinvoinnin edistäminen jatkuu ja kukoistaa Espoossa myös sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen**

Ohjelman puitteissa käynnistettiin syksyllä 2019 selvitystyö, jonka tarkoituksena oli hahmottaa sitä, mitä asioita tulee huomioida hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta Espoossa sote-uudistuksen yhteydessä. Työ jatkuu Länsi-Uudenmaan Sote -hankkeessa. Sote-uudistuksen tilannetta ja edistymistä sekä Länsi-Uudenmaan Sote -hankkeen valmistelua ja etenemistä on käyty läpi säännöllisesti ohjausryhmässä vuoden 2020 aikana.

Ohjelmassa on kuitenkin toteutettu uudistuksen tavoitteisiin liittyviä, erityisesti järjestöyhteistyöhön liittyviä toimenpiteitä, kuten Kumppanuusfoorumin luominen.

Kumppanuusfoorumi – alusta kaupungin ja järjestöjen yhteistyölle

Espoossa toimii noin 3000 eri alan järjestöä. Järjestöt ovat asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta kaupungin tärkeitä kumppaneja. Ne luovat asukkaille erilaisia mahdollisuuksia osallistua, toimia vapaaehtoisena ja vaikuttaa sekä täydentävät merkittävällä tavalla kaupungin palveluvalikoimaa.

Tulosyksiköt tekevät kukin tahoillaan järjestöyhteistyötä ja kullakin on omat yhteistyö- ja avustuskäytäntönsä. Kokonaisuus näyttäytyy asukkaille pirstaleisena ja vaikeuttaa työn kytkeytymistä kaupunkitasoiseen hyvinvoinnin edistämistyöhön ja hyvinvointisuunnitelmiin. Se heikentää myös eri alojen järjestöjen keskinäistä verkostoitumista ja uudenlaisten hyvinvointia edistävien ratkaisujen syntymistä.

Vuoden 2019 aikana luotiin yhteistyössä kaupungin eri tulosyksiköiden edustajien, EJK ry:n ja järjestötoimijoiden kanssa Kumppanuusfoorumi osaksi nykyisiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjauksen rakenteita. Foorumin tarkoituksena on tuoda yhteen kaupungin eri toimialat ja eri alojen järjestöt ja vahvistaa näiden välistä vuoropuhelua ja yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kumppanuusfoorumi järjestettiin ohjelman aikana kaksi kertaa. Foorumi kokosi noin 60-80 osallistujaa kummallakin kerralla. Koosteiden pohjalta syntyi kehittämissuhteita, joita on viety eteenpäin. Syksyn foorumissa jaettiin korona-ajan kokemuksia ja oppeja kaupungin ja järjestöjen yhteistyöhön liittyen. Seuraavassa foorumissa keskitytään hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmisteluun yhdessä järjestöjen kanssa.

Kumppanuusfoorumin valmistelun ohessa laadittiin poikkihallinnollisessa yhteistyössä selvitys, joka kuvaa nykytilaa kaupungin eri tulosyksiköiden järjestöavustuksista ja järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön käytännöistä. Selvityksen pohjalta on mahdollista valmistella kehittämissuhteet kokonaisuuden selkeyttämiseksi ja nivomiseksi tiiviimmin hyvinvoinnin edistämistyöhön.

28.1.2021

2.4 Muut tulokset

Viheralueiden käytön edistäminen ja niiden terveys- ja hyvinvointihyötyjen vahvistaminen ovat useamman kaupungin toimijan tavoitteena. Yhdessä kaupunkitekniikan keskuksen, ympäristökeskuksen, liikuntapalvelujen ja Espoo Marketingin kanssa on kartoitettu, mikä digitaalinen alusta tai muoto sopisi parhaiten monipuolisen tiedon tarjoamiseen Espoon viheralueista sekä vähentäisi päällekkäistä tiedon tuottamista. Nykytilan analyysin perusteella todettiin, että järkevin ratkaisu on edistää toteutusta Espoo.fi-uudistuksen yhteydessä. Kartoituksen tekeminen yhdessä ja toimijoiden yhteen tuominen helpottavat yhteistyötä teeman äärellä jatkossakin.

Ohjelmassa oli tavoitteena tuoda hyvinvoinnin edistämisen mahdollisuuksia paremmin esiin Espoo.fi-verkkosivuilla. Tavoitteen toteuttaminen osoittautui haastavaksi, koska verkkosivu-uudistuksen valmistelu oli alkamassa. Todettiin, ettei ollut mahdollista tai järkevää tehdä sitä ennen merkittäviä muutoksia, mikä olisi edellyttänyt koko kaupungin viestinnän yhteistä näkemystä ja sitoutumista hyvinvointisivujen uudistuksen toteutukseen. Hyvinvointitietoa muokataan uuteen muotoon Espoo.fi-sivujen uudistuksen yhteydessä vuonna 2021.

Ohjelma oli myötävaikuttamassa Espoon mielenterveysyhdistys EMY ry:n Samaan suuntaan -hankkeeseen, joka alkoi syksyllä 2020. Hankkeen tavoitteena on luoda Espoon päihde- ja mielenterveysjärjestöjen kohtaamispaikkaverkosto, pilotoida hankehautomoa sekä tiivistää alan toimijoiden ja kaupungin yhteistyötä toimintojen ja kehittämiseksi.

Mielen hyvinvoinnin edistäminen sovittiin eri ikäryhmien yhteiseksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteeksi vuosille 2019 ja 2020 ja tähän liittyvät tavoitteet vietiin Sivistystoimen tuloskorttiin. Mielen hyvinvoinnin vahvistaminen on todennäköisesti yksi keskeinen teema seuraavan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmassa. Mielen hyvinvoinnin edistämistä jatkossa tukee myös se, että poikkihallinnollista työtä tekevä ennaltaehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön asiantuntija aloitti Mielenterveys- ja päihdepalveluissa keväällä 2020.

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet

Espoo on sitoutunut YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen. Hyvinvoiva Espoo -ohjelman toimenpiteet edistivät sosiaalisesti, kulttuurisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävien ratkaisujen syntymistä. Ohjelman sisällöt kohdentuvat erityisesti tavoitteeseen 3, terveellinen elämä ja hyvinvointi kaikenikäisille, jonka alatavoitteisiin sisältyy myös mielen hyvinvoinnin edistäminen. Ohjausryhmä pitää erityisen tärkeinä myös tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen (tavoite 5) sekä köyhyyden poistamiseen (tavoite 1) liittyviä tavoitteita hyvinvoinnin edistämässä.

28.1.2021

Kuva 9: Ohjelmatyö tuki YK:n kestävän kehityksen tavoitteita.

3 Johtopäätökset ohjelman onnistumisesta ja keskeiset opit

Ohjelma on tuonut merkittävää lisäarvoa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön ja mahdollistanut kehittämistä, jota muuten ei olisi voitu toteuttaa. Koska alkuperäiset hyötytavoitteet olivat hyvin laajat ja koskettivat kaikkia ikäryhmiä, oli järkevää fokusoida ohjelman sisältöä tarkemmin, mielen hyvinvoinnin edistämiseen. ”Viisi keinoa” on toiminut hyvin erityisesti ohjelman viestinnällisenä viitekehysenä.

Ohjelman toimenpiteiden avulla puhe mielen hyvinvoinnista ja sen merkityksestä nousi uudelle tasolle. Monikanavaisella viestinnällä tavoitettiin laajasti asukkaita ja henkilöstöä. Palaute koulutuksista ja yleisöluennoista oli valtaosin positiivista. Vaikka koronapandemia vaikutti ohjelman tuotoksiin negatiivisesti, se korosti entisestään mielenterveyden merkitystä arjessa. Mielen hyvinvoinnin edistämisen näkyvyyttä tuki valtakunnan tasolla ohjelman aikana lanseerattu kansallinen mielenterveysstrategia 2020–2030.

Ohjelmatyön onnistumista tukivat Espoon kaupungin poikkihallinnolliset hyte-työn rakenteet. Sosiaali- ja terveystoimen yhteistyö vahvistui erityisesti kulttuurin tulosityksikön ja ympäristökeskuksen kanssa. Ohjelmaa toteutettiin vahvasti eri toimialojen kanssa sekä kumppaniyhteistyössä järjestöjen, oppilaitosten ja yritysten kanssa. Ohjelmassa onnistuttiin erityisesti järjestöyhteistyön kehittämisessä: luotiin Kumppanuusfoorumi pysyväksi osaksi kaupungin ja järjestöjen yhteistyörakenteita sekä muita uusia yhteistyömalleja.

Useat ohjelman projektit toteutettiin yhteistyössä kaupungin eri tulosityksiköiden kanssa, ja niihin sisältyi alusta lähtien suunnitelma siitä, miten toimintamallit juurtuvat ja jatkuvat ohjelman päätyttyä. Parhaiten onnistuttiin yhteistyössä, kun kehittämistarve oli olemassa myös tulosityksikön puolella ja ohjelman toimenpiteet tukivat linjaorganisaation tavoitteita.

28.1.2021

Koska ohjelmat toimivat myös kokeilualustoina ja niillä mahdollistetaan uusien innovaatioiden syntymistä, osa toteutuksista oli kokeiluluontoisia eikä selkeää jatkumoa ollut tiedossa kokeilua suunniteltaessa. Kokeilut tarjosivat kuitenkin kehittämisalustan ja oppeja jatkokehittämiseen. Onnistuneiden kokeilujen tulosten juurruttaminen osaksi pysyvää toimintaa vaatii sinnikästä ponnistelua ja oikeiden osapuolten sitoutumista toiminnan jatkumiseen.

Ohjelman viestintä painottui viiden keinon äärelle, millä kannustettiin asukkaita kiinnittämään huomiota omaan hyvinvointiinsa. Ohjausryhmä toivoi, että Hyvinvoiva Espoo -ohjelmasta ja sen muista tekemisistä olisi viestitty asukkaille aktiivisemmin ja että asukkaille olisi tarjottu enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa ohjelman toteutukseen. Mikäli ohjelmatoiminta jatkuu seuraavalla valtuustokaudella, viestintään olisi hyvä panostaa enemmän ja varata sen toteutukseen riittävät resurssit.

Melko suuri osa ohjelman projekteista toteutettiin ohjelmapäällikön, onnellisuusagentin tai kaupungin henkilöstöön kuuluvan muun projektipäällikön työnä. Tämän lisäksi olisi voitu ostaa enemmän palveluja muilta tahoilta tai rahoittaa tavoitteiden mukaisia toimenpiteitä ohjelman tuottamien hyötyjen maksimoimiseksi.

4 Jatkonäkymiä ja kehitysideoita ohjelman kohdealueella

Espoossa on hyvät hyvinvointityön rakenteet, joten kehittämisessä kannattaa jatkossakin hyödyntää näitä rakenteita ja nivoa sitä hyvinvointisuunnitelmiin, asukkaiden ja luottamushenkilöiden osallisuus huomioiden. Kehittämistoiminnan vaikuttavuutta voitaisiin jatkossa lisätä kytkemällä se vielä tiiviimmin strategiaan.

Ohjausryhmä ehdottaa, että mielen hyvinvoinnin vahvistaminen olisi yksi kaikkia ikäryhmiä koskeva tavoite seuraavan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmassa. Tavoitteen toteuttamisessa voidaan käyttää apuna Hyvän mielen kunta -mallia, jonka avulla voidaan asettaa tarkempia painopisteitä ja toimenpiteitä tavoitteen toteuttamiseksi.

Korona-ajan vaikutukset mielen hyvinvointiin näkyvät jo nyt ja kokonaisvaikutukset tulevat näkyviin vasta pandemian päättymisen jälkeen. Korona-ajan pitkittyessä ja siitä palaututtaessa tulee kiinnittää huomiota mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen, esimerkiksi tarjoamalla henkilöstölle ja asukkaille Mielenterveyden ensiapu®1 -koulutuksia.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkossakin osa kunnan perustehtävää. Ohjelman kolmanteen hyötytavoitteeseen liittyen, kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteistyön valmistelu jatkuu edelleen. Espoon kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinoimisen paikka tulee

28.1.2021

määritellä kaupunkiorganisaatiossa sekä varmistaa hyvinvointityön riittävä asiantuntijaresurssi, tuki ja kaupunkitasoinen johtaminen. Valmistelua tulee tehdä yhdessä kaupungin eri toimialojen kanssa. Lisäksi tulee huomioida, että maakunta- ja hyvinvointialuerakenteet eivät lisää päällekkäisyyttä ja hallinnollista byrokratiaa, vaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuutta espoolaisten näkökulmasta.

Nykyinen sosiaali- ja terveystoimen järjestöyhteistyön rooli ja paikka jäljelle jäävässä kaupunkiorganisaatiossa on ratkaistava. Monimuotoisella ja laadukkaalla järjestötoiminnalla on jatkossakin merkittävä rooli kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistämisessä. Kaupungin ja järjestöjen yhteistyötä ja avustusjärjestelmää tulisi selkiyttää ja kehittää kokonaisuutena, eikä vain toimiala- tai tulosyksikkökohtaisesti. Näin voidaan myös lisätä järjestöyhteistyön vaikuttavuutta ja vahvistaa osallisuutta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta.

Ohjausryhmä on koonnut Osallistuva Espoo -kehitysohjelman ohjausryhmän kanssa viisi keinoa järjestöjen ja kaupungin välisen yhteistyön parantamiseksi:

1 Laitetaan yhteistyön rakenteet kuntoon ja varataan järjestöyhteyden tukeen riittävät resurssit.

2 Osoitetaan yhteistyölle kaupungin taholta vastuuhenkilöt, joihin järjestöjen on helppo olla yhteydessä.

3 Muutetaan toimintakulttuuri avoimeksi ja ylitetään rohkeasti kaupunkiorganisaation raja-aitoja yhteistyön lisäämiseksi.

4 Turvataan järjestötoiminnalle tilat ja yhteistyön alustat. Mahdollistetaan kaupungin tilojen sujuva ja ilmainen / kohtuuhintainen käyttö.

5 Selkiytetään ja yhtenäistetään edelleen kaupungin avustusjärjestelmiä ja kannustetaan järjestöjä yhteistyöhön. Varmistetaan, että myös uudet toimijat pääsevät yhteistyön ja avustusten piiriin.

Yhteystiedot:

Espoon kaupunki
Jenni Björksten
etunimi.sukunimi@espoo.fi

28.1.2021

Liitteet

Liite 1 Ohjelman projektit ja toimenpiteet

Projektin/ toimenpiteen nimi	Hyötytavoite, johon liittyy	Lyhyt kuvaus tuotoksista/tuloksista	Keskeiset toimijat ja kumppanit	Kustannukset Espoole (ilman kaupungin sisäisen työn osuutta)
Osaamisen vahvistaminen mielen hyvinvoinnin voimavaroja tukevasta toiminnasta	Hyötytavoite 1: Espoolaisten mahdollisuudet edistää terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta lisääntyvät. Hyötytavoite 2: Espoolaisilla on enemmän mahdollisuuksia osallistua ja kuulua yhteisöön.	• 23 Mielenterveys elämäntaitona (MTEA®1) -koulutusta • 286 MTEA®1-koulutettua (Espoon henkilöstöä sekä asiakkaita ja asukkaita) • 36 MTEA®1-ohjaajaa • Espoon ohjaajaverkosto	Mieli ry, Suomenkielinen varhaiskasvatus, Suomenkielinen opetus, Vanhusten palvelut, Perhe- ja sosiaalipalvelut, Espoossa toimivat järjestöt	10 000 €
Mielen hyvinvoinnin voimavaroja edistävät tilaisuudet	Hyötytavoite 2: Espoolaisilla on enemmän mahdollisuuksia osallistua ja kuulua yhteisöön.	• Seitsemän Voi hyvin -yleisöluentoa, joista viisi lähitoteutuksena ja kaksi verkossa. • Verkkoluento senioreille luonnon terveysvaikutuksista.	Sosiaali- ja terveystoimen viestintä, Tapahtuma- ja kulttuuripalvelut, yksityiset luennoitsijat	22 000 €
Viisi keinoa elää paremmin ja pidempään -kampanja	Hyötytavoite 1: Espoolaisten mahdollisuudet edistää terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta lisääntyvät.	• Päivän paras hetki -kampanja (bussit ja metrot + asemat, somekanavat, kauppakeskukset, kaupungin yksiköt) • Viisi keinoa -videot senioreille ja nuorille • Viisi keinoa -liite Länsiväylässä • Teema esillä lukuisissa tapahtumissa ja eri viestintäkanavissa ohjelmakauden ajan	Sosiaali- ja terveystoimen viestintä, Vapa Media Oy	100 000 €

28.1.2021

Projektin/ toimenpiteen nimi	Hyötytavoite, johon liittyy	Lyhyt kuvaus tuotoksista/tuloksista	Keskeiset toimijat ja kumppanit	Kustannukset Espoole (ilman kaupungin sisäisen työn osuutta)
Mielenterveystaitoja maahanmuuttajalapsille	Hyötytavoite 1: Espoolaisten mahdollisuudet edistää terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta lisääntyvät.	• Materiaalia mielenterveystaitojen oppimiseen (Lapsen mieli, kieli ja kulttuuri) • Henkilöstön koulutusmalli mielenterveystaitojen opettamiseksi maahanmuuttajataustaisille lapsille • Malli yhteistyön rakentamiseen maahanmuuttajataustaisten kotien kanssa ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen.	Suomenkielinen varhaiskasvatus, Mieli ry	0 €
Hyvän mielen kunta -tarkistuslista ja työkalupakki	Hyötytavoite 1: Espoolaisten mahdollisuudet edistää terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta lisääntyvät.	• Tarkistuslista kunnassa tehtävän mielenterveyden edistämistyön kehittämiseksi ja tueksi. • Sähköisen työkalupakin sisällön kehittäminen	Mieli ry, THL:n Terve Kunta -verkoston kunnat	0 €
HAYAT-verkkosovellus arabiankielisten nuorten hyvinvoinnin tueksi	Hyötytavoite 1: Espoolaisten mahdollisuudet edistää terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta lisääntyvät.	• Verkkopalvelu arabiankielisille nuorille ja heidän vanhemmilleen (huolikartoitus, videoita, chat) • Verkossa voidaan tavoittaa vieraskielisiä nuoria hyvin ja tarjota tukea ennaltaehkäisevästi.	Sosiaali- ja terveystoimi ja Sivistystoimi, Konsernihallinto/ Palvelukehitys, Zoturi Oy	30 000 €

28.1.2021

Projektin/ toimenpiteen nimi	Hyötytavoite, johon liittyy	Lyhyt kuvaus tuotoksista/tuloksista	Keskeiset toimijat ja kumppanit	Kustannukset Espoolelle (ilman kaupungin sisäisen työn osuutta)
Uudet palveluinnovaatiot mielen hyvinvoinnin voimavarojen lisäämiseksi nopeita kokeiluja ja yhteiskehittämistä hyödyntämällä	Hyötytavoite 1: Espoolaisten mahdollisuudet edistää terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta lisääntyvät. Hyötytavoite 2: Espoolaisilla on enemmän mahdollisuuksia osallistua ja kuulua yhteisöön.	Kolme palveluinnovaatiokokeilua yhteistyössä yritysten ja muiden toimijoiden kanssa	Konsernihallinto/Palvelukehitys, 6Aika-hanke, Cauha Care Solutions Oy, Innofactor Oy, Vapaa Mieli Oy, Sosiaali- ja terveystoimen ja Sivistystoimen toimijoista ja kumppaneista koostuva välittäjärinta	0 €
Olarin terveystuontopolku	Hyötytavoite 1: Espoolaisten mahdollisuudet edistää terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta lisääntyvät.	Olarin terveystuontopolun suunnittelu ja toteutus yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa.	Espoon Ympäristömuotoilutiimi, Olari-seura ja muut alueen toimijat, Tekninen ja ympäristötoimi, Luonnontie Oy	11 000 €
Kumppanuusfoorumi	Hyötytavoite 3: Hyvinvoinnin edistäminen jatkuu ja kukoistaa Espoossa myös sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen	Eri alojen järjestöjen ja kaupungin yhteinen foorumi järjestöyhteistyön vahvistamiseksi osaksi hyvinvointityön rakenteita. Ohessa laadittiin selvitys kaupungin järjestöyhteistyön nykytilasta kehittämisehdotuksineen.	Sosiaali- ja terveystoimen ja Sivistystoimen järjestöyhteistyön yhdyshenkilöt, EJY ry, Espoossa toimivat eri alojen järjestöt	1000 €